

1481 juni 9, Raad van Brabant vonnisboeken

RANB toegangsnummer 1107; microfiches Algemeen Rijksarchief Brussel dd 09-06-1481
VONNISBOEKEN RAAD VAN BRABANT BRUSSEL, inventarisnummer 535
Transcriptie Henk Beijers; Overgenomen van Henk Beijers Archiefcollectie.

Uitspraak over de kwestie tussen Ansem en Dierck Smeets en de Duitse Orde over het uitvoeren van verplichte diensten voor de Duitse Orde, zoals maaien en het vervoeren van stenen en kalk met paard en wagen vanaf schepen op rivier de Aa naar het Huis van Gemert, en van koren.

Vanuit de Duitse Orde:

De diensten werden al jarenlang uitgevoerd door veel inwoners van Gemert na een oproep in de kerk van Gemert. Ook in februari 1477 werd een oproep gedaan in de kerk van Gemert om koren te vervoeren van het Huis van Gemert naar schepen in de Aa, maar Ansem en Dierck Smeets weigerden de dienst uit te voeren en hebben andere ingezetenen met opruiende woorden aangemoedigd om ook te weigeren. Henrick Donkers heeft hen daarom gevangen gezet voor een aantal weken en ze hebben in die tijd voor 12 rijns gulden verteerd.

De eis is dat Ansem en Dierck Smeets die 12 rijns gulden betalen, in de kerk van Gemert spijt betuigen van hun gedrag en om vergiffenis vragen, en een pelgrimstocht maken naar Onze Lieve Vrouw van Nijvel met getuigenis daarvan.

De verweerders:

In de tijd van Ywan van Cortenbach werd gevraagd om hooi te maaien en kalk en stenen te vervoeren en was het niet verplicht. Men kreeg dan de altijd de mondkost als vergoeding. Het vervoeren van koren is een nieuwe dienst, die op ongewone tijden moet gebeuren en waarvoor niet de mondkost of voer voor de paarden wordt geleverd.

Uitspraak is dat het een het ander compenseert en dat geen van de twee partijen iets verschuldigd is.

fol.72

Alsoe als over eene wijle geleden questie ende proces geport hadde geweest voer onse lieve ende getrouwe die cancellier ende andere luden van onsen Raide geordineert in Brabant tusschen HEREN JANNE VAN DE VELDE landcommandeur des Baillien van den Biessen vanden Duytschen Ordenen inden name der selver ordenen ende baillien impetrant ende aenleggere ter eenre ende ANSEM ende DIERICKEN SMEETS gebruederen ingesetenen des dorps van GHEEMERT opponenten ende verweederen ter andere zijden - den voors. aenlegger seggende hoe dat om te commen totten verstande van desen materien waeren te x..supponeren dat onder der oirden geinstitueert ende geapprobeert byden heyligen kercken van ouden tijden geweest hadde eenen RIDDERORDENEN geheyen DUYTSCHEN ORDENEN bij pausen, keyseren, coningen, hertogen ende anderen zeer notabelic gedoteert ende boven andere oirdenen menichfuldelic gepreviligieert dat die voirs. oirdenen ende die heren ende bruederen der selver ende hueren goeden gespreyt ende gelegen waeren in diverse landen ende sunderlinge inden Duytschen ende gedistingweert (?) in diverse baillien end ehuisen in de welke van wegen ende inden name des voirs. oirdenen presideerden (?) sekere vanden voirs. heren ende onder dander waer dair aff tprincipael huys gelegen was in onse stat TRICHT van welker Baillyen ende van allen den goeden rechten ende heerlicheden dair toe behoerende die voirs. aenleggere een vanden riddersen der voirs. oirdenen lantcommandeur waer ende alsoe presideerde gelijk sijne voirsaten lantcommandeur der selver baillyen gedaen hadden - Dat onder dander goeden ende dorpen der voirs. oirdenen ende baillyen toebehoerende waren een dorp ende heerlicheijt geheeten GHEEMERT gelegen in den PEEL op die frontieren onss lands van Brabant welck dorp ende heerlicheijt metten rechten

prouffijten ende vervallen dair toe behoerende die voirs. oirdenen ende landcommandueren ende baillyen dair toe gestelt peyselic ende vredelick beseten ende gebruyct hadden van ouden tijden ende soe lange dat ter contrarien egeene memorie en waer gelijc die voirs. aenlegger als landcommandeur voirs. noch dede - Dat uut saken vanden voirs. dorpe ende heerlicheiden die ingesetenen der selver waren sculdich ende gehouden den voirs. aenlegger als Heer desselfs dorps ende heerlicheiden van GHEEMERT te doenen menigerhande diensten als van zijnen als van zijnen hoeijs aldair te maeyenen ende onder dander die ghene vanden selven ingesetenen die wagenen ende perden hadden waeren sculdich ende gehouden calck steene ende zavel zoe dicke men dies aldair OPT HUYS der voirs. oirdenen ende baillyen behoefde totten selven huysse te vueren - insgelijcx dat coren der voirs. oirdenen ende aenleggers vanden voirs. huysse oft anderen te vueren aen die schepen op eene rivier geheeten die Aa in derselver heerlicheit oft dairbij vlietende - Dat die voirs. ingesetenen den voirs. aenlegger ende zijnen voirsaten landcommandueren des voirs. baillyen ende eenyegelic van hen in zijnen tijde die voirs. diensten altijt als zij des versocht waeren gedaen hadden niet alleene bynnen x oft xii jaeren mair over xx xxx xl jaeren ende meer ende soe lange dat ter contrarien egeene memorie gelijc die selve ingesetenen oft emmers die meeste menichte van hen alnoch deden - Dat die voirsaten des voirs. aenlegger landcommandeur der voirs. baillyen ende heren des voirs. dorps ende heerlicheiden in hueren tijden voer ende die voirs. aenlegger nae waeren en geweest den voirs. tijt in possessien die diensten voirs. te hebben ende byden voirs. ingesetenen hen oft hueren gecommiteerden aldair gedaen te wordenen inden manieren voirs. gelijc die selve aenlegger oic alnoch waer in possessien - Dat oic om de voirs. diensten gedaen te wordenen in tijden ende soe die voirs. aenlegger dierren behoefde, soe waeren die selve aenlegger ende hadden zijne voirs. voirsaten geweest in possessien sulke diensten te doen uutroepen ende gebieden den voirs. ingesetenen inden KERCKEN VAN GHEEMERT voirs. dat zij ende eenyelic van hen, hen dair toe stelden ende greeet maecten ten daigen ende tijden zoe gewoonlic ware ende hen dat oic wordde gekundicht ende uutgeroepen, dat ten voirs. daigen ende tijden die voirs. ingesetenen ende eenyegelic van hen nae sijnen staet hadden altoes sculdich geweest gelijc zij alnoch waeren te commen ende te zijne om die voirs. diensten te doenen in sulker manieren ende tot sulkenen tijde dat die voirs. HEER VAN GHEEMERT egeen belet dair bij en hadde gelijc zij oic dat altijt gedaen hadden ende die meeste menichte van hen alnoch dede - Dat omtrent der maent february inden jaer lxxvii als die voirs. aenlegger zekere coren hem toebehoerende van Gheemert ten Bossche te schepe soude hebben doen vueren, soe waeren op een heyligen dach van zijnen oft zijne gedeputeerden wegen inden voirs. kercken openbairlic gekundicht ende geboden geweest, dat eenyegelic vanden voirs. ingesetenen wagenen ende perden hebbende tot eenen sekeren daige hen aldair oic openbairlic beteykent comen soude ten voirs. HUYSE VAN GHEEMERT om tvoirs. coren van dair te vueren op die voirs. rivier van der Aa te schepe - Dat die voirs, verweederen ten tijde der voirs. publicatien ende op den voirs. dach vanden ingesetenen des dorps ende heerlicheit voirs. wagenen ende peerden hebbende, gelijc zij ende huer ouderen altijt dair te voren geweest hadden ende oic alnoch waeren ende mids dien sculdich die voirs. dienst te doene ende tvoirs. coren te hulpen vueren gelijc die voirs. andere ingesetenen - Dat oic ten voirs. beteykenden dage die voirs. gemeyne ingesetenen van Gheemert oft emmers die meeste menichte van hen hebbende wagenen ende peerden waeren gecomen ter voirs. plaetsen hen beteykent omden voirs. dienst te doenen ende tvoirs. coren te vueren op die voirs. rivier, gelijc zij deden ende gewoonlic waeren te doenen - Dat ten selven dage die voirs. verweederen metten voirs. anderen ingesetenen op tvoirs. huys noch anders omden voirs. dienst te doenen niet en waeren gecomen noch huer wagenen noch perden aldair gesonden, weygerende dat te doenen in versmadenisse der bevelen ende geboden hen dair af gedaen als voirs. is in grooten achterdeele vanden voirs. aenlegger ende van zijne voirs. oirdenen - Dat uut saken van desen een vanden dieneren desselfs aenleggers geheeten HENDRICK DIE

DONCKER dien bevolen geweest hadde tvoirs. coren ten Bossche te bestellen aldair gevangen geweest hadde ende eenen langen tijt van weken aldair gevangen gehouden - Soe dat hij dair af gehadt hadde te coste wel xii rijnsche guldenen te xx stuvers tstück dair inne die voirs. verweederen nae recht gehouden waeren - Dat oec die selve verweederen mit huere voirs. weygeringen ende versmadenissen niet te vreden wesende mair om inden voirs. dorpe van Gheemert beruerte te makenen ende die ingesetenen aldair te commoveren [= bewegen] tegen den voirs. aenlegger huere heer ende alsoe die selve ingesetenen goetwillich ende obediënt sijnde te bryngen tot wederspennicheyden ende weygeringen der voirs. diensten, hadden daerenboven hen gestelt op den wech dair die voirs. ingesetenen tvoirs. coren vuerende mit huere wagenen ende perden lijden souden ende voerbijvaeren spottende mitten selven goetwilligen seggende 'wat noode is u desen dienst te doenen ende dit coren te vueren en dient niet gelijk wij en doen en wij sullen zien wie ons sal doen dienen' mit meer diergelijke woirden - Dat uut dien woirden ende voirnemenen der voirs. verweederen huer meyninge te merken waer ende nae gelegentheit vanden tijde doen ter tijt sijnde want die gemeynen tot vele plaetsen te dier tijt regierden ende opstonden tegen huer heren hadde gescapen geweest commotie ende beruerte opte stane tusschen den voirs. aenlegger en sijnen voirs. ondersaten van Gheemert, bijden welken die voirs. oirdenen ende baillye hadde faytelic mogen wordden belet in huere voirs. rechten ende possessien dair uut oic namaels vele inconvernten (?) hadden mogen comen ende al uut saken der voirs. verweederen, die welke in desen den voirs. aenlegger huere heer groetelic geinju-rieert hadden ende soe dat dat ongecorrigeert niet en behoorde te blivenen - dat om provisie van justicien hier op te gecrijgenen - soe hadde die selve aenlegger ons tgene des voirs. is in substantien te kennen gegeven ende van ons seker openen brieve verworven overmids den welken den voirs. verweederen hadde bevel gedaen geweest den voirs. aenlegger te vernuegenen van sijnder voirs. schaden hem reparatie te doenen vander voirs. injurien ende van doen voirtaen den dienst dair boven aff mentie gemaict is te doenen gelijk den voirs. anderen ingesetenen van Gheemert ende anderssins soe dat inde voirs. openen brieve nairder verclaert stont - ende uut dien dat die selve verweederen hen dair tegen opponeerden sekeren dach doen toecomende ende zyndert lange overleden hen bescheyden hadde geweest om te compareren voer die voirs. onse cancellier ende raidsluden ende die redenen van huere voirs. oppositien op te doenen ende te verclaeren - Dat ten voirs. dage dair op dienende oft anderen vanden selven daige behoirlic onderhouden die voirs. pertien oft voer hen huer procureurs comparerende voer die selve onse cancellier ende raidsluden van wegen de voirs. aenleggers, hadde in effecte verhaelt geweest egene dat voirs. is ende overmids dien ende alderhande andere redenen ende middelen gij hen geallegeert geconcludeert, dat bij onsen voirs. cancellier ende raidsluden ende huere uuterliken vonnisse soude worden geseeght gewesen ende voer recht uutgesproken dat die voirs. bevelen inde voirs. openen brieve begrepen hadden den voirs. verweederen gedaen geweest mit goeder saken, dat t'onrechte ende mit quader saken dit selve verweederen hen dair tegen hadden geopponeert ende dat huer voirs. oppositien niet tegenstaende, zij souden geduempt ende bedwongen wordden den voirs. aenlegger inde qualiteyt als hij procedeerde te doenen den voirs. dienst ende sunderlinge des versocht sijnde tcoren vanden voirs. oirdenen mit huere wagenen ende perden te hulpen vueren van Gheemert voirs. totter voirs. rivieren van de Aa dair bij gelegen, gelijk den voirs. anderen ingesetenen ende voirts den selven aenlegger voer zijne voirs. schade costen ende interesten bij hem gehadt ende geleden overmids ende bij gebreke vanden voirs. dienste op te leggen ende te betalaen die voirs. somme van xii rijnsche guldenen - Ende voer die voirs. injurie hem aengedaen te doenen zekere eerlicke beternisse te weten te compareren voer onse voirs. cancellier ende raidsluden ende te seggenen dat zij t'onrechte den voirs. aenlegger geinjurieert hadden ende zekerr sedicieuse [= oproerige of opruiende] woirden gesproken dat hen die leetswren ende dat hadden zij dat alnoch te doenen oft die voirs. woirde noch te

sprekenen zij dat nimmermeer doen en souden biddende dair aff verghiffenisse - van gelijcken te doenen tot Gheemert voirs. INDEN KERCKEN aldair den VOLKE MEEST VERGAEDERT zijnde ende tot desen elc van hen eenen wech te doenen tot ONSEN LIEVEN VROUWEN van NYSEELE te porrenen ende te vermanen vanden voirs. aenlegger ende dair aff behoirlike certificatie te bryngen oft andere sulken eerlike beternisse te doenen als onsen voirs. cancellier ende raidsluden souden duncken behoerende - maken voirts heysch van costen schaden ende interesten bij hem geleden ende te lijdenen in ende ter occasien vanden voirs. processe -

Wair op van wegen der voirs. verweederen nae dien zekere exceptie declinatorien bij hen gepreoneert ende tversueck bij hen gedaen om versonden te zijne voer die SCEPENEN VAN GHEEMERT aldair zij geseten waeren, hadde ge...ciert ende afgeslagen geweest hadde int principael geantwoirdt geweest ende geseeght onder dander hoe dat ten tijde wijlen HEER YWEYN VAN CORTENBACH landcommandeur van Gheemert voirsate des voirs.

aenleggers ontfinck die heerlicheit van Gheemert, die voirs. wijlen HEER YEWEYN int aencomen der selver hadde geloift voer hem ende zijnen nacomelingen den ingesetenen aldair onder dander dat hij hen een goet genedich heer soude wesen, dat hij die soude beschudden mit rechte ende justicien doen handelen van hen egheene ongewoenlike diensten heyschen maer als hij behoefde sijn hoey gemaeyt te hebbenen, calck oft steenen gevuert, dat hadde hij soe dueghdelic bekent te gevenen den voirs. indesetenen den montcost als dat zij ende eenyegelick van hen tot sijnre beden ende niet van rechts wegen, den voirs. dienst nae zijne macht hebbende wagen ende peerden deden tot sulken daigen als hen dat inder kercken aldair uutgeroepen ende gepubliceert geweest hadde, dat die voirs. vorwerden, hoe wel zij arme luden waren, nochtans den voirs. dienst als van hoey te mayenen, calck ende steenen te vueren metten voirs. anderen ingesetenen hadden hulpen doen sonder dien te weygeren, zoe wanneer dat inder kercken alse dat behoorde werdde uutgeroepen ende gepubliceert - ende hoewel die selve verweederen mitten voirs. dienste gelijk den voirs. anderen ingesetenen hadden plegen te gesc(h)iene [vgl. geschieden] , soe hadde die selve aenlegger hem nochtans daerenboven gepijnt die voirs. verweederen tot huer cost te belastenen mit anderen nuwen diensten te wetenen zijn coren te doen vueren in ongewoenliken ende onbehoirliken tijde opte voirs. rivier van der Aa om dat voirt geleverd te worddene inder stadt vanden Bosch -

Dat mit dien ende anderen ongewoenliken diensten die welke men hem niet sculdich en was, die voirs. verweederen zeer beswaert werdden in dien dat als dat gebuerde zijn huers selfs coren wesende in huer zacken dair uutghieten ende stortten moesten om dair mede des voirs. aenleggers coren te schepe uters te vueren aen oft op die voirs. rivier doere lange ende diepe straten mit huer cleynen ende onvermogene peerden sonder dair af ennigen montcost van hem oft voeder voer huer voirs. peerden te mogen hebben gelijk zij geploghen hadden te doenen tot hueren groeten ongerieve - Dat dien dienst vanden corenen alsoe te doen vueren die voirs. aenlegger hadde nuwelinghe innebracht te wetenen zyndert den tijde dat die voirs. Baillye meer corens ende renten hadde vercregen onder Gheemert dan zij te voren gedaen hadde, pretenderende onder t'exsele vanden voirs. anderen geofferden diensten tvoirs. coren oick gevuert te hebbenen ende het wel by den ghenen dat voer geruert was clairlic bleeck dat die voirs. aenlegger negheene redenen en hadde die voirs. verweederen als aen die slechtste armste ende sympelste luden te beghinnende oft die mit recht te porrenen, om alsoe totten voirs. ongewoenliken diensten te comenen - Soe hadde hij nochtans op sijn ongewarich aenbryngen ende verzwijgenen t'gene dat hij sculdich hadde geweest te kennen te gevenen ende geworven die voirs. openen brieve ende die inden yersten vanden voirs. verweederen doen stellen ter examinatie, die welke overmids dien ende alrehande andere redenen ende middelen van hueren wegen geallegeert, concludeerden dat die selve openen brieve waeren subscriptys ende obreptys ende die geboden dair uut geprocedeert gedaen t'onrechte, dat mit goeder saken ende redenen, besunder aengaende den bruecke van xlv scellingen dair inne

begrepen ene byden voirs. aenlegger geheyscht zij hen dair tegen hadden geopponeert - Souden gestaen mit sulkenen dienste te doenen als zij geoffert hadden te wetenen sijn hooy te maeyen, calck steenen ende zavel te vueren op sijn huys tot Gheemert zoe wanneer dat dat mit gewoenliken kerckgeboden soude uutgeroepen werdden in andere diensten belast te worddenen ende van des die selve aenlegger voirder oft meer geheyscht hadde zouden zij geabsolveert ende ontslagen sijn makende heysch van costen - die voirs. aenlegger dair op replicerende ende accepterende tot sijne baten den voirs. offer ende niet te min persisterende inde eynden ende conclusien bij hem voirts genomen (overmits alrehande andere redenen ende middelen) - ende die voirs. verweederen duplicerende ende oic persisterende overmids alrehande andere redenen ende middelen in hueren voirs. eynden ende conclusien, welke pertien alsoe gehoirt by onse voirs, candellier ende raidsluden die selve hadden geopponeert geweest te scrivenen huer bedingde by fayten contrarien ende waeren voirts gewesen tot hueren thoene omden welke te verhoirne hen namaels commissaris gegeven ende geordineert haden geweest, die de wairheit dair af hadden ondersocht, tvoirs. proces geïnstrueert ende geset in state om te wijsen ende dat gedaen tselve overbracht toegesloten ende besegelt soe dat behoirde in handen van onsen voirs. cancellier ende raidsluden voer die welke die voirs. pertien comparerende ende hen te meer scouden presenterende zeer ernstelic versocht hadden hen recht gedaen te sijne in ende op tvoirs. proces -

Doen te wetenen dat oversien ende gevisiteert bij onsen voirs. cancellier ende raidsluden wail ende int lange tselve proces ende al tgene des dair bij blijkt ende geconsidereert tgene desmen in desen behoirde te considereren ende dat can ene mach gemoveren (gemoneren?) die selve onse cancellier ende raidsluden mit goeder ende ryper deliberatien hebben gecondempneert ende bij desen hueren vonnisse condempneren die voirs, verweederen te doenen den voirs. aenlegger des versocht sijnde die voirs. gewoenliken diensten inde brieve int voirs. proces geexhibeert begrepen, beyde van zijnen coirne dat comen sal vanden goeden ende landen sijnre voirs. oirdenen toebehoerende ende byder selver sijnre oirdenen gepossessert van ende totten jaer toe van lxviii mit hueren wagenen ende perden tot behoirliker tijden te hulpen vueren van Gheemert totter voirs. rivieren van der Aa ende anderssins mit ende gelyc den anderen geneijnen gebueren ende ingesetenen des voirs. dorps - hebben oic gecondempneert ende condempneren die voirs. verweederen den voirs. aenleggeren die schaden ende interetsen bij hem gehadt uut saken ende mids den gebreke van hen niet gedaen te hebben den voirs. dienst ende als vanden heyssche gedaen van wegen des voirs. aenleggers om zekere eerlike beternisse te hebben vanden voirs. verweederen uut saken vanden injurien dair boven aff mentie gemaict is die voirs, onse cancellier ende raidsluden hebben dair af geabsolveert ende absolveren die selve verweederen die costen gedaen in desen instantie ter eenre ende ter andere zijden compenserende ende dat om redenen - ende des torconden etc. Gegeven is daige in junio int jair lxxxix